

ДО ПРОБЛЕМИ НОВИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Котик Л.І.
(Львів, Україна)

Освітній процес у вищій школі у 20-их роках ХХІ ст. зазнає наскрізної трансформації, що зумовлена стрімким розвитком цифрових технологій. Не осторонь від нього є проблеми впровадження нових засобів навчання суспільної географії. Вони досліджуються вченими через призму аналізу компетенцій, що формують дисципліни суспільно-географічного блоку [2, 8], SWOT-аналізу навчально-методичної діяльності кафедри [3], підготовки та видання навчальних посібників нового зразка [1, 4-6, 9, 10], переосмислення завдань, які постають у процесі викладання дисциплін [7] тощо. Вивчається й впровадження нових засобів навчання географії у вищій школі, що повинні бути модерно студентоорієнтовані, націлені на реалізацію стратегії навчання через дослідження, спрямовані на формування конкурентоздатної особистості на ринку праці і розвиток культурного феномену українських інноваторів і стартаперів.

Не применшуючи роль ГІС, як наймодерніших засобів навчання суспільної географії у вищій школі, варто наголосити на доцільності використання у навчальному процесі тематичних карт, карт знань, медіаконтенту, інтерактивних часових стрічок, шести капелюхів мислення, TED-виступів тощо (табл. 1).

*Таблиця 1 – Використання нових засобів навчання
(на прикладі суспільно-географічних дисциплін)*

Засоби навчання	Соціальна географія	Геокультура і геоосвіта України	Політико-географічна глобалістика	Глобальні проблеми людства
	<i>Тематики у яких застосовується засіб</i>			
Тегові карти	Об'єкт, предмет, зміст та функції соціальної географії	Теоретичні засади географії культури і географії освіти	Географія збройних конфліктів	Глобальні проблеми: класифікація та наукові підходи до трактування
Карта знань	Методи соціально-географічних досліджень	Проблеми вивчення географії культури України у середній школі	Політико-географічна глобалістика у системі глобалістики	Тематика глобальних проблем людства у доповідях провідних вчених
Медіаконтент	Соціально-географічні контрасти між макрорегіонами сучасного світу	Етнографічно-географічне районування України	Аналіз терористичної діяльності	Глобальна проблема війни і миру
Інтерактивна часова стрічка	Проблеми цивілізаційної ідентичності Європи	Інтегральне геокультурне районування України	Етапи формування глобалістики	Глобальна демографічна проблема
Шість капелюхів мислення	Рівень та якість життя населення України	Географія освіти України	Динаміка світових процесів демократизації	Глобальна енергетична проблема
TED-виступ	Соціально-географічна регіоналізація України	Виклики географії культури, географії освіти України	Система глобального управління	Нові глобальні проблеми людства

Укладено за: [1, 5, 6, 9].

Тегові карти (хмара слів) – візуальне відтворення списку ключових слів, категорій, символів на єдиному спільному зображенні. Засіб розвиває м'які навички управління інформацією і медіаграмотність. Його використання, наприклад, у темі «Географія

збройних конфліктів» [6] сприяє розумінню змісту й обсягу поняття збройний конфлікт та виявлення ознак маніпулювання поняттям через творення інформаційних фейків при висвітленні тематики у ЗМІ. Word Art [15] і Word It Out [16] – безкоштовні ресурси для створення тегових карт.

Карта знань (англ. *mind map*; карта пам'яті) – поєднання схем, діаграм, блоків, які в наочний вигляд демонструють тези, логічні структурні компоненти пов'язані між собою та об'єднані загальною ідеєю; дозволяє відобразити на одному аркуші паперу ідею/тематичний блок загалом за допомогою унаочнення мислення, забезпечує швидке і глибше розуміння матеріалу. Використання засобу удосконалює навичку критичного й креативного мислення. Наприклад, у курсі «Глобальні проблеми людства», застосування карти знань при аналізі висвітлення тематики глобальних проблем людства у доповідях провідних учених світу, формулює навичку критичного співставлення тематики доповідей з політико- й соціально-економічними процесами, що відбуваються на глобальному рівні, з векторами індивідуального розвитку глобальних держав світу тощо. MindMeister [12], Mind Mapping Online [11] – ресурси для створення карт знань.

Медіаконтент – змістове наповнення засобу інформації з метою передачі інформативних, загальнозначимих, естетично привабливих різножанрових повідомлень, спрямованих на масову аудиторію. Засіб розвиває м'які навички медіаграмотності і самопрезентацію. Наприклад, його застосування у темі «Етнографічно-географічне районування України» мотивує студентів підготувати коротке відеоповідомлення культурологічного спрямування, здійснити його аудіосупровід та проаналізувати відгуки (*feedback*) на нього в соціальних мережах.

Time.Graphics – онлайн-сервіс для створення інтерактивних часових стрічок із додаванням фото, відео, текстових, аудіоматеріалів; забезпечує унаочнення (візуалізацію) певних проміжків часу і показ хронології подій. Дає змогу укласти часоплин за темою дослідження, графічно відобразити історичні дати, події, хронологічну статистичну інформацію тощо. Сприяє розвитку критичного мислення та управління інформацією. Застосовується, наприклад, у курсі «Політико-географічна глобалістика» при вивченні теми «Етапи формування глобалістики». Безкоштовний ресурс для створення часоплинів Time.Graphics [14].

Шість капелюхів мислення – дає змогу розглянути проблемну ситуацію з шести незалежних одна від одної точок погляду: фокусування уваги на інформації; дослідження можливих переваг; оцінка ситуації/події з погляду наявних недоліків; увага на інтуїцію, відчуття, емоції; пошук альтернатив, генерація ідей; підбиття підсумків дослідження. Дозволяє сформулювати найповніше уявлення про предмет дискусії/ аналізу і на логічному та емоційному рівнях оцінити переваги й недоліки. В основі прийому концепція паралельного мислення. Його застосування у темі «Рівень та якість життя населення» («Соціальна географія») забезпечує формування м'яких навичок критичне мислення, управління інформацією, уміння формулювати власну думку, приймати рішення та нести відповідальність за них, уміння дискутувати тощо.

TED-конференція (англ. *Technology Entertainment Design*) – формат конференцій, які проходять у руслі висвітлення «ідей вартих поширенню», започаткований (1984) однойменною щорічною конференцією у м. Нью-Йорк [13]. Виступи у *форматі TED* – це короткі (переважно 5-7 хв., макс. 18 хв.), ретельно підготовлені доповіді, які цікаво репрезентують нову ідею та мають за мету привабити якомога більше людей з метою її поширення й підтримки. Застосування засобу у навчальних курсах суспільно-географічного спрямування сприяє формування м'яких навичок самопрезентація, креативне мислення, когнітивна гнучкість, тайм-менеджмент, поведінковий патерн, зародженню бізнес- та соціальноорієнтованих ідей у середовищі студентської молоді.

Застосування нових засобів навчання географії у вищій школі сприяє розвитку у студентів м'яких навичок, посилює інтерес до наукових досліджень суспільно-географічного спрямування та демонструє їхню затребуваність, зумовлює комерціалізацію суспільно-географічних ідей та в перспективі розвиток культури українських стартаперів.

Список використаних джерел:

1. Білецький М., Ванда І., Котик Л. Соціальна географія : навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 328 с.
2. Білецький М., Ванда І., Котик Л. Сучасні особливості викладання дисципліни «соціальна географія» у вищій школі // Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. Серія 4. Географія і сучасність, 2014. Вип. 20(32). С. 173–180.
3. Білецький М., Котик Л. Навчально-методична діяльність кафедри економічної і соціальної географії Львівського національного університету імені Івана Франка : SWOT-аналіз / Наукові записки Терноп. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія : географія. № 2. (вип. 41). 2016. С. 16–25.
4. Влах М., Котик Л. Теорія і методологія географічної науки : навч. посібник Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 328 с.
5. Книш М., Котик Л. Глобальні проблеми людств : навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 330 с.
6. Книш М., Котик Л. Політико-географічна глобалістика: навч. посібник. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. 484 с.
7. Мамчур О., Ванда І., Котик Л. Суспільно-географічні дисципліни : завдання у контексті реформ вищої освіти / Українська географія: сучасні виклики. Зб. наук. праць у 3-х т. Київ : Прінт-Сервіс, 2016. Т. 1. С. 172–176.
8. Мамчур О., Ванда І., Котик Л. Суспільно-географічні дисципліни: роль у формуванні професійних компетентностей / Наук. записки Терноп. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія : географія. № 2. (вип. 39). 2015. С. 73–81.
9. Ровенчак І., Котик Л. Геокультура і геоосвіта України : навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 128 с.
10. Шаблій О. І. Основи суспільної географії: підручник. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 296 с.
11. Mind Mapping Online [Electronic resource]. – Mode of access : <https://bubbl.us>.
12. MindMeister [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.mindmeister>.
13. TED [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.ted.com>.
14. Time.Graphics [Electronic resource]. – Mode of access : <https://time.graphics>.
15. Word Art [Electronic resource]. – Mode of access : <https://wordart.com/create>.
16. Word It Out [Electronic resource]. – Mode of access : <https://worditout.com>.

**САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ
СТУДЕНТІВ ЗВО**

Кравцова Н.В., Асєєва І.В., Конкін С.В.
(Харків, Україна)

В реаліях сьогодення, коли під час карантину, пов'язаного з пандемією коронавірусу (COVID-19), всі заклади вищої освіти України перейшли на дистанційну форму навчання, самостійна робота студентів набуває особливого значення. Ті умови, в яких опинилася наша система освіти, підштовхнули освітян до змін, які потребують підвищення рівня відповідальності й самосвідомості майбутніх фахівців. Адже тільки самостійне отримання знань та витрачений час і зусилля забезпечують ціннісне сприйняття студентами і самих цих знань, і можливості їх застосування у своїй майбутній професійній діяльності.

Саме ці два чинники – самостійне відкриття для себе чогось нового та ціннісне сприйняття процесу відкриття цього нового, усвідомлення значущості знань для успішної професійної діяльності, виступають потужними джерелами забезпечення належної якості навчання студентів. Крім того, вони відіграють істотну роль в